

КАРТА
СВІТУ

Патрік Модіано

У КАФЕ ВТРАЧЕНОЇ
МОЛОДОСТІ

РОМАН

Харків
«ФОЛІО»
2019

Із двох дверей до кафе вона завжди заходила через вужчі, які ми називали брамою темряви. Вона сідала за той самий столик, у кутку невеличкої зали. У перші дні вона ні з ким не розмовляла, а потім роззнайомилася з постійними відвідувачами «Конде», з яких більшість була нашого віку, я б сказав, від дев'ятнадцяти до двадцяти п'яти. Інколи вона підсідала до них, але найчастіше була вірною своєму місцю, у кутку.

Вона не приходила в ту саму пору. Ви могли побачити її в кафе рано-вранці. Або, навпаки, вона з'являлася перед опівніччю й сиділа аж до закриття. Це кафе зачинялося найпізніше в усьому районі, як «Букет» чи «Пергола», але до цього ходили найхімерніші люди. Мені здається, по багатьох роках, що «Конде» саме по собі робило курйозним і те місце, і його відвідувачів, наче їх одразу поглинала його чудернацька атмосфера.

Уявіть, що вас кудись повезли, із зав'язаними очима, посадили за стіл, зняли з очей стрічку і дали кілька хви-

лин, аби здогадатися, в якому кутку Парижа ви опинилися. Вам досить було б подивитися на інших і прислухатися до їхніх розмов, щоб упізнати: ви поблизу Одеонського перехрестя, яке завжди пригадується мені однаково похмурих, під дощем.

До «Конде» якимось заблукав фотограф. Зовні він нічим не вирізнявся серед звичних відвідувачів. Той же вік, та ж недбалість в одязі. На ньому була задовга куртка, штани з полотна, грубі армійські черевики. Він зробив чимало фотографій тих, хто завжди сидів у «Конде». Він і сам став завсідником, і виглядало так, неначе він просто фотографує друзів. Набагато пізніше ці світлини потрапили до альбому про Париж, де замість підписів були просто перелічені імена чи прізвиська. Вона є на багатьох знімках. Вона краще від інших притягувала до себе світло, як кажуть у кіно. І з-поміж усіх на фото в око впадала саме вона. Під кожною сторінкою у підписах вона зазначена під іменем Лукі. «Зліва направо: Захаріас, Лукі, Тарзан, Жан-Мішель, Фред і Алі Шериф...». «На першому плані сидить Лукі, за нею стоять Анетта, Карлос, Мірей, Адамов і доктор Вала». Вона сидить дуже прямо, тоді як інші тримаються недбало, а той, якого звать Фред, узагалі заснув, схиливши голову на спинку дерматинової лави, і, як видно, він уже кілька днів не голився. Треба уточнити ще й таке: ім'я Лукі вона отримала відтоді, як почала навідуватися до «Конде». Я саме був у кафе, коли вона прийшла, близько півночі, і там сиділи тільки Тарзан, Фред, Захаріас

і Мірей, усі за одним столом. Тарзан вигукнув: «Ти диви — Луці прийшла!..» Вона спочатку ніби сторопіла, та потім усміхнулася. Захаріас підвівся й удавано урочистим тоном прорік: «Це вечір твого хрещення. Відтепер тебе зватимуть Луці». І поки збігала ніч і кожен з них уже називав її Луці, мені здавалося, неначе їй дедалі легшало, бо в неї тепер нове ім'я. Так, легшало. Справді, що довше я про це думаю, то більш підтверджується моє перше враження: вона тут переховувалася, у «Конде», ніби втікаючи від чогось, від якогось нещастя. Це спало мені на думку, коли я дивився на неї, самотню, у кутку кафе, де її ніхто не помітить. І коли вона сиділа з іншими, то не привертала до себе уваги. Вона весь час мовчала, поводитися стримано й тільки слухала. І я навіть подумав: аби краще сховатися, вона обирала шумкі компанії, галасливих людей, інакше б не сиділа майже завжди із Захаріасом, Жаном-Мішелем, Фредом, Тарзаном і Гупою... Поряд з ними було легше злитися з картиною, стаючи безіменним статистом, коли під фотографією зазначають: «Невідома особа» чи просто «Пані Ікс». Так, у перші дні у «Конде» я ніколи не бачив, щоб вона сиділа з кимось удвох. Та й потім, нічого страшного, якщо в галасливому гурті її весь час називають Луці, адже це не справжнє ім'я.

Однак, якщо добре придивитися, в око впадали певні риси, які відрізняли її від інших. Як для клієнтів «Конде», вона вдягалася незвично вишукано. Якогось вечора за столом із Тарзаном, Алі Шерифом і Гупою вона прикури-

ла цигарку, і мене вразила витонченість її рук. І особливо нігті, бо вони вилискували. Покриті безколірним лаком. Ця деталь може здатися дрібницею. Але будьмо ретельнішими. Для цього треба більше розповісти про завсідників «Конде». Їм було десь від дев'ятнадцяти до двадцяти п'яти, за винятком Бабіле, Адамова чи доктора Вала, яким було під п'ятдесят, але це не впадало в око. Бабіле, Адамов і доктор Вала лишалися вірними своїй молодості, тому, що можна було назвати красивим, мелодійним і застарілим словом «богема». Я шукаю у словнику слово «богема»: люди, які ведуть бродяче життя, без обов'язків і думок про майбутнє. Це визначення добре підходило до молоді, яка товклася в «Конде». Дехто, як Тарзан, Жан-Мішель і Фред, твердили, що не раз, коли ще були підлітками, мали справу з поліцією, а Гупа у шістнадцять років утекла з виправного інтернату «Добрий пастор». Але це був Лівий берег, і більшість з них жила під покровом літератури й мистецтва. Я сам, наприклад, був студентом. Але не наважувався признатися їй тому тримався трохи осторонь їхнього гурту.

Я добре відчув, що вона була не такою, як інші. Цікаво, де вона оберталася перед тим, як їй дали нове ім'я? Завсідники «Конде» часто приходили з книжкою, яку недбало кидали на стіл і де палітурка часом була заплямована вином. «Пісні Мальдорора». «Осяяння». «Таємничі барикади». Але вона у перші дні приходила без нічого. А потім вирішила, напевне, бути, як інші, і якогось дня я застав її, коли вона читала у «Конде», на самоті. Відтоді вона завж-

ди була з книжкою. Вона клала її на стіл, на видне місце, коли сиділа разом з Адамовим та іншими, ніби це служило виправданням і перепусткою до їхньої компанії. Але на це ніхто не зважав — ні Адамов, ні Бабіле, ні Тарзан, ні Гупа. Книжка кишенькового формату, із зачовганою обкладинкою, з тих, що купують на набережних, а назва була надрукована великими червоними літерами: «Втрачені обрії». У той час ця назва нічого для мене не означала. Я мав би спитати у неї, про що книга, але, не довго думаючи, вирішив, наче «Втрачені обрії» — це лише аксесуар і вона тільки вдає, наче читає її, аби не відрізнятись від тих, хто сидів у «Конде». А всі вони — якби якийсь перехожий поглянув з вулиці через вітрину чи навіть придивився, припавши лобом до шибки, — здалися б йому звичайними студентами, які товчуться в кафе. Проте він швидко б помітив, що помилився, якби побачив, скільки алкоголю пилося за столом, де сиділи Тарзан, Мірей, Фред і Гупа. У звичайних кафе Латинського кварталу стільки не пили. Зазвичай у післяобідні години, коли там майже нікого не було, «Конде» могло створити якусь ілюзію звичайного закладу. Але коли сутеніло, кафе перетворювалося на осередок, як сказав один сентиментальний філософ, «втраченої молодості». Чому саме це кафе, а не якесь інше? Бо хазяйка — мадам Шадлі, здавалося, ніколи нічому не дивувалася і навіть співчувала своїм відвідувачам. По багатьох роках, коли вулиці цього району заблищали вітринами дорогих крамниць, а місце, де було «Конде»,

зайняв магазин вишуканих шкіряних виробів, я натрапив на мадам Шадлі на іншому боці Сени, на підйомі вулиці Бланш. Вона спочатку не впізнала мене. Ми довго йшли разом і згадували «Конде». Її чоловік-алжирець купив це кафе після війни. Вона пам'ятала всі наші імена. Вона часто думала, як склалося наше життя, але без усяких ілюзій. Вона знала із самого початку, що з нас не вийде нічого путнього. Як загублені собаки, сказала вона тоді. І коли ми вже прощалися біля аптеки на площі Бланш, вона зізналася, дивлячись мені у вічі: «Хто мені подобався найбільше, так це Лукі».

Коли вона була за столом Тарзана, Фреда і Гупи, то чи пила, як інші, чи тільки вдавала, щоб ніхто не образився? У всякому разі, з прямою поставою, неквапливими й граціозними рухами, ледь помітною усмішкою, вона напрочуд добре витримувала алкоголь. Біля бару завжди легше схитрувати. Вичікуєте моменту, коли друзі-пияки не дивляться, і вихлюпуєте все у раковину, де миють склянки. Але за столом, у залі «Конде», такого не зробиш. Вас примушували пити нарівні з усіма. Й тоді, в такі хвилини, вони були страшенно вразливими і вважали вас негідними свого товариства, якщо ви не вирушали з ними до кінця, як мовилося, їхніх «експедицій». Щодо трунків іншого ґатунку, мені здалося, хоч я був не певен, що Лукі куштувала і їх, як і дехто з тієї компанії. Проте нічого ні в погляді, ні в рухах не виказувало, що вона навідувалася до «штучного раю».